

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВИВІЛЬНЕННЯ ДІЮЧИХ РЕЧОВИН ІЗ ПЕРВОЦВІТУ ВЕСНЯНОГО

Зубченко Т. М., Гавриш Н. В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

zubchenkotamara7@gmail.com

Вступ. Створення та удосконалення технологій виробництва фітопрепаратів є одним з найважливіших напрямків фармацевтичної науки.

Особливістю фітопрепаратів є те, що при переробці сировини (лікарських рослин) для їх отримання метою є збереження всього комплексу активних речовин, а не виділення одної. Фітотерапія відрізняється своєю безпекою, в більшості випадків її можна застосовувати у дітей та вагітних жінок. До позитивних сторін застосування фітопрепаратів можна віднести і високий рівень комплаєнтності з боку пацієнтів. Цінними джерелами біологічно активних речовин (БАР) є представники родини первоцвіт (Primulaceae), зокрема роду Первоцвіт (Primula L.), види якого використовуються у багатьох країнах світу: кореневища з корінням як відхаркувальний засіб при захворюваннях легень і дихальних шляхів в народній та офіційній медицині.

Метою дослідження стало вивчення впливу технологічних факторів (співвідношення сировина: екстрагент, час екстрагування, концентрація екстрагенту) на оптимізацію вивільнення БАР із сировини первоцвіту весняного.

Основний матеріал дослідження. Створення ефективних та безпечних рослинних лікарських препаратів неможливе без комплексного вивчення речовин первинного та вторинного синтезу.

Для проведення якісних реакцій і фітохімічного вивчення досліджуваних зразків сировини на вміст різних класів БАР сировини первоцвіту весняного готували водні, спиртово-водні та хлороформні екстракти сировини первоцвіту. Наявність БАР підтверджували за допомогою загально прийнятих специфічних якісних реакцій наведених в ДФ України. Для раціонального використання лікарської сировини та забезпечення найбільш максимального виділення БАР в якості екстрагента був обраний етанол різної концентрації. За результатами дослідження максимальний вихід екстрактивних речовин із кореневищ з коренями забезпечує етанол 30 %. Із трави первоцвіту весняного для отримання густого екстракту обрано 70 % етанол. Вплив ступеню подрібнення на вивільнення БАР з первоцвіту весняного досліджували на сировині з розміром частинок 0,5 мм. – 5 мм. Оптимальна ступінь подрібнення, при якій досягається максимальний витяг екстрактивних речовин : із трави первоцвіту весняного – 1 – 3 мм; із кореневищ з коренями первоцвіту весняного – 0,5 – 2 мм.

Значний вплив на повноту вивільнення біологічно-активних речовин з сировини первоцвіту весняного має кількість екстрагенту. Вивчалися різні співвідношення сировина-екстрагент. Максимальне вилучення БАР з трави первоцвіту весняного відбувається при співвідношенні сировина-екстрагент 1:7 – 1 : 9, а з кореневищ з коренями при співвідношенні сировина-екстрагент 1:5 – 1 : 7. Подальше збільшення об'єму екстрагенту недоцільно, так як вміст діючих речовин зменшується. Важливими чинниками, що впливають на ефективність і повноту вилучення БАР з лікарської рослинної сировини, є її технологічні властивості: насипна маса, сипучість, ступінь набухання, коефіцієнт поглинання екстрагенту. При виборі методу екстрагування одним з основних показників є максимальне вилучення БАР з рослинної сировини. В ході нашої роботи були використані наступні методи екстрагування: бісмацерація, перколяція і реперколяція, екстракції з перемішуванням і настоюванням.

В результаті порівняльних досліджень встановлено, що оптимальним методом екстрагування коренів і трави первоцвіту є екстракція в реакторі з перемішуванням і настоюванням. В процесі проведення екстракції із сировини первоцвіту вивільняється значна кількість супутніх домішок і хлорофілу. Проведеними дослідженнями було визначено оптимальний режим очищення водних концентратів: температуру охолодження до 5 °С, час відстоювання протягом 70 годин. За цей час значна кількість смолистих домішок випадає в осад. За результатами проведених досліджень з визначення впливу технологічних факторів на ефективність вивільнення біологічно-активних речовин було розроблено технологію екстракту трави первоцвіту весняного для подальшого використання в розробці лікарських засобів для терапії запальних захворювань органів дихання. Отриманий екстракт є густою в'язкою масою темно-зеленого кольору з приємним специфічним запахом, гіркуватого смаку. Густий екстракт добре розчинний у воді, спирті етиловому, не розчинний в ефірі, хлороформі, етилацетаті.

Висновки. Проведені дослідження дозволили визначити оптимальні значення параметрів, що впливають на процес екстрагування біологічно активних речовин з трави первоцвіту весняного. Серед них здрібненість сировини, екстрагент, співвідношення сировини і екстрагенту, технологічні властивості лікарської рослинної сировини. На підставі вивчення властивостей сировини і процесу екстрагування метод екстракції з перемішуванням в реакторі був обраний як найбільш оптимальний для екстрагування трави первоцвіту весняного.

Таким чином, нами був розроблений спосіб і технологічна схема отримання густого екстракту трави первоцвіту в умовах промислового виробництва.